

стійну роботу студентів у процесі вивчення англійської мови у ВНЗ викладачу необхідно організувати використовуючи інтернет-ресурси, роздатковий матеріал, відповідні методичні рекомендації.

Перспективами подальших пошуків у цьому напрямку ми вбачаємо дослідження подолання труднощів і перешкод в організації самостійної роботи студентів мовних спеціальностей у процесі самостійного навчання.

Література:

1. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития / В. И. Андреев. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1998. – 318 с.
2. Анотація курсу «Англійська мова». Національний університет «Острозька академія» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.oa.edu.ua/ua/departments/filologist/filol_literature/annotacija_kursiv
3. Гусак Т. М., Малінко О. Г. Підвищення самостійності студентів під час вивчення іноземних мов / Т. М. Гусак, О. Г. Малінко // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4.
4. Журавська Л. М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ / Л. М. Журавська // Освіта та управління. – Т. 3. – 1999.
5. Закон України «Про вищу освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2235/list/2>
6. Казакова А. Г. Организация самостоятельной работы студентов : метод. пособие / А. Г. Казакова. – М., 1997. – 29 с.
7. Панасюк А. В. Организация тестового контролю з іноземної мови у процесі самостійної навчальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. канд. пед. наук / А. В. Панасюк. – 2007. – 303 с.
8. Пидкасистый П. И., Портнов М. Л. Искусство преподавания / П. И. Пидкасистый, М. Л. Портнов. – М. : Педагогического общества России, 1999. – 212 с.
9. Решетняк С. Б. Роль викладача в організації самостійної роботи студентів / С. Б. Решетняк // Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації : зб. наук. пр. / ред. О. Ю. Виготського. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2016. – Частина 1. – С. 181–184.
10. Стебльова К. К. Организация самостійної роботи студентів ВНЗ за допомогою засобів інформаційних технологій / К. К. Стебльова // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. Л. Л. То-важнянський, О. Г. Романовський. – Харків : НТУ «ХП», 2012. – Вип. 30–31 (34–35). – С. 317–325.
11. Curriculum for English language development for years one to four in universities and institutes [Text] : draft 2 / S. J. Nikolajeva [a. o.] ; ed. A. Wareham ; Kyiv state linguistic university, Kharkiv state pedagogical university, Horlivka state pedagogical institute for foreign languages. – Kiev : The British Council, 2001. – 248 p. : tab. – ISBN 966-7890-06-5
12. Google Classroom. – [Electronic Source]. – URL : <http://classroom.google.com/>
13. Total English. – [Electronic Source]. – URL : <http://product.pearsonelt.com/newtotalenglish/>
14. EngVid.com. Free English Video Lessons. – [Electronic Source]. – URL : <http://www.engvid.com/>

УДК 811.111'37

О. І. Заграновська,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ ПОХВАЛИ ТА КОМПЛІМЕНТУ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ТА АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ)

У статті досліджуються мовленнєві акти похвали та компліменту та аналізуються їхні іллокутивні функції в процесі спілкування. На прикладах українською та англійською мовами розглянуто різновиди даних мовленнєвих актів та способи реалізації оцінки у процесі комунікації. Також з'ясована роль критерію щирості в даних висловлюваннях.

Ключові слова: мовленнєвий акт, похвала, комплімент, оцінка, комунікативний процес.

THE LINGUISTIC ANALYSIS OF THE PRAISE AND COMPLIMENT SPEECH ACTS (ON THE MATERIAL OF THE UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES)

The article focuses on the praise and compliment speech acts, their illocutionary aims have been analyzed. On the examples of the Ukrainian and English sentences different types of these acts have been studied and the objects of evaluation have been defined. The forms of the evaluation realization have also been explored.

It is a well-known fact that the communicative process between people is realized by means of the speech act, the components of which are the peculiarities of the interlocutors who perform social roles, psychological characteristics, moral, aesthetic ideals, cognitive features, etc. The speech act itself turns the utterance into the medium of the communicative meaning.

According to the recent researches of the linguists the speech act is interpreted as a purposeful speech action which is carried out according to the principles and rules of the language conduct which is explored within the frame of the pragmatic situation.

Since the problem of the speech acts is being extensively explored, it is important in our research to focus on the praise and compliment speech acts, to analyze their illocutionary functions, to define the objects of evaluation and on the examples to show different types of such acts and their realization in the communicative process.

Key words: speech act, praise, compliment, evaluation, communicative process.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕЧЕВЫХ АКТОВ ПОХВАЛЫ И КОМПЛИМЕНТА (НА МАТЕРИАЛЕ УКРАИНСКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ РЕЧИ)

В статье исследуются речевые акты похвалы и комплименты и анализируются их иллокутивные функции в процессе общения. На примерах украинского и английского языков рассматриваются разные виды данных речевых актов и способы реализации оценки в процессе коммуникации. Также определена роль критерия искренности в данных высказываниях.

Ключевые слова: речевой акт, похвала, комплимент, оценка, коммуникативный процесс.

Проблема мовленнєвого спілкування посідає дедалі вагоміше місце у сучасній комунікативно зорієнтованій лінгвістиці. Адже важливою є соціальна роль, яка реалізується в процесі спілкування людей, що викликає значний інтерес для подальшого аналізу проблеми як у вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів.

Відомо, що спілкування людей відбувається у межах комунікативного акту (далі – МА), складовими якого є особливості учасників комунікації (адресанта і адресата) як носіїв соціальних ролей, психічних властивостей, психологічних якостей, духовних, естетичних тощо ідеалів, когнітивних особливостей тощо [3, с. 186]. Саме МА перетворює мовне висловлювання в носія комунікативного смислу.

Згідно досліджень вчених-лінгвістів типовим вважають таке розуміння МА: «Мовленнєвий акт – це цілеспрямована мовленнєва дія, яка відбувається відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації» [2, с. 136].

Основи теорії МА було закладено Дж. Остіном у 1955 р. у межах Джеймсівського курсу, читаного ним у Гарвардському університеті. У 1962 р. його погляди знайшли своє втілення у посмертно виданій книзі « Слово як дія». Ідеї Остіна розвивали філософи-аналітики, логіки та прагматики Дж. Серль, П. Строссон, Г. Грайс, Дж. Ліч, лінгвісти А. Вежбицька, М. Нікітін та ін. [3, с. 187].

Проблема МА, їхня класифікація, соціальна роль та способи реалізації у спілкуванні перебувають на стадії активного вивчення. Особливу увагу привертає насамперед іллокутивний МА як спосіб досягнення мовцем певної комунікативної мети. Дж. Сьорль виділив у своїй класифікації п'ять основних типів іллокутивних актів: репрезентативи, директиви, комісиви, експреси ви, декларації [5, с. 170].

У нашому дослідженні ми зупинимося на аналізі МА похвали та компліменту, розглянемо різновиди даних актів, критерії вираження щирості та форми реалізації, адже соціальна роль таких висловлювань є досить цікавою та цінною для вивчення. Звідси витікає мета дослідження, а саме проаналізувати іллокутивні функції МА похвали та компліменту, з'ясувати роль критерію щирості в даних висловлюваннях та розглянути способи реалізації оцінки у процесі комунікації.

Предметом дослідження є МА похвали та компліменту. Аналіз проводитимемо на матеріалі сучасної української та англійської мов. Соціальна роль висловлювань оцінки є досить важливою у суспільстві, чим пояснюється зацікавленість сучасної лінгвістики у даній проблемі. МА компліменту активно досліджується останнім часом такими зарубіжними вченими, як Р. К. Херберт, С. Стрейт, Дж. Холмс, Д. Джонсон та багато іншими, однак вони не диференціюють комплімент і похвалу, трактуючи будь-яке висловлювання похвали як комплімент. МА похвали якісно висвітлено у працях російських вчених, таких як І. А. Конова, Р. В. Серебрякова та ін.

Опираючись на дослідження Дж. Остіна, висловлювання оцінки належать до бежа-бітивів – актам соціальної поведінки, що виражають реакцію на вчинки людини [7]. Щодо теорії Дж. Серля усі МА позитивної оцінки, очевидно, належать до експреси вів, за допомогою яких виражаються почуття та ставлення.

Н. Д. Арутюнова зараховує комплімент і похвалу до одного типу МА – фатичному, метою якого є спілкування, а не передача інформації [2, с. 34].

Ми опираємося на дослідження Б. Фрейзера, Н. І. Формановської та Ю. Д. Апресяна, які виділяють акти оцінки, схвальні МА, до яких і належать комплімент та похвала [8, с. 190].

Похвала розглядається як позитивно-оціночний експресивний синкретичний МА, який функціонує в діалогічному спілкуванні і може бути спрямований на відсутнього адресата. Об'єктом зазвичай виступають моральні та інтелектуальні якості, зовнішність, манери та вчинки співбесідника.

Комплімент визначається як позитивно-оціночний експресивний синкретичний МА, що характеризується переважно співпадінням адресата-реципієнта і об'єкта позитивної оцінки, іноді незначним перебільшенням переваг співбесідника. Об'єктами МА компліменту виступають зовнішність та здобутки адресата.

Поширеною є думка про те, що МА похвали обов'язково властива ступінь щирості, тобто співбесіднику надається безкорисна позитивна оцінка. Але, в окремих ситуаціях, похвала може бути лише формальною, з метою підтримання бесіди:

Люба, ти така мила, але мені треба відпочити (Oh, dear, you are so sweet to me, but I need some rest).

Ступінь щирості похвали може залежати від того, наскільки близькими люди є один одному, наскільки ввічливі у спілкуванні. Позитивна оцінка не завжди є чітко об'єктивною, адже добре знаючи і люблячи співбесідника, адресант має здатність дещо переоцінювати поведінку співбесідника, чи ж побоювання образити людину не дає змоги бути до кінця щирим.

Розглянемо деякі різновиди МА похвали.

1) похвала за змістом:

– похвала щодо зовнішності людини:

Ти сьогодні чудово виглядаєш! Це вбрання тобі пасує! (You look wonderful today! This attire suits you well!).

– похвала моральних якостей людини:

Ти допомогла старшому німечному чоловікові. Молодчинка! (You helped that helpless elderly man. Good girl!).

– похвала щодо вчинків людини:

Ти вже прибрала у будинку, чи не так? – Так, все зробила, як належить. – Молодець! (You've cleaned the house, haven't you? – Yes, I've done everything the way it should be. – Good for you!).

2) похвала за адресованістю:

– особиста: Чудово! Ти завершив проект! (Wonderful! You've completed the project!).

– неособиста: «Гарний у вас садок», – похвалила гостя. («Fine garden you have!», – said the guest).

3) похвала за ступінню емоційності:

– раціональна: Я привітала усіх своїх друзів з Різдом. – Що ж, ти молодець! (I've greeted all my friends on Christmas. – Well, good boy!).

– емоційна: Я люблю своє життя! – Чудово! (I enjoy my life! – Good for you!).

4) похвала за способом вираження:

– вербальна: Ти робиш успіхи! (You are making progress. Very good for you!)

– невербальна: «Я обов'язково спробую ще раз!», – вигукнула Джейн.

Містер Блек схвально кивнув головою. («I will try again!» – exclaimed Jane. Mr. Black nodded his head).

Стосовно МА компліменту, здебільшого позитивна оцінка надається зовнішності та досягненням адресата. Наприклад:

– комплімент зовнішньому вигляду людини: У тебе чудовий вигляд! (You look great today!). У тебе мила усмішка! (You have a nice smile!).

– комплімент розумовим здібностям: Те, що ти розповіла, є досить дотепним (You are so witty!). Який ви все-таки рішучий і хоробрий (How determined and brave you are!).

– компліменти стосовно професіоналізму: Ви бездоганно пофарбували кухню – дуже професіонально (You made a great job of painting the kitchen – very professional!). I think this is the best decision, that we could ever make. You are talking business, my dear!

– комплімент за адресованістю, безпосередньо співбесіднику чи не особисто: Ви чудово засмагли! (You've got a good suntan!). Він добре знає свою справу, я пишаюся ним (He knows his job well. I'm proud of him).

– Компліменти за ступінню емоційності, тобто емоційні та раціональні:

Як мудро з твого боку! (How clever of you!). Спілкуючись з Вами, я переконаюся у вашій професійності (Talking to you, I make sure, you are professional). Молодець! Ти таки переборолася свій страх і тепер тобі буде легше дивитися у своє майбутнє. (Good for you! You have managed to overcome all your fears and now you can freely look into your future).

Існує чимало інших різновидів та способів вираження похвали у процесі спілкування, основна роль яких полягає у наданні позитивної та ширшої оцінки особистим якостям та вчинкам людини і цим досягти успішної мети спілкування.

Варто також зазначити, що МА похвали, як правило, характеризуються прямою, експліцитною формою реалізації. Наприклад: Charles returned the Next serve straight to Valerie, who put it away with a delicious volley. «Good girl,» said Don. «Nice approach, that was, well away from the body» [9, с. 139]. У даному прикладі адресант цілком відкрито висловлює похвалу. Водночас він і хвалить свого співбесідника і показує своє захоплення діями адресата.

Щодо МА компліменту, то тут існує як пряма, так і непряма форма реалізації оцінки. Якщо комплімент виражається імпліцитно, тоді адресанту потрібно докласти деяких зусиль, добре обдумати та підібрати належні слова, щоби сконструювати своє повідомлення та успішно донести його до адресата. Наприклад: «Well, I hope she likes my work too.» Eddie grins. «Do I hear a note of self-doubt in your voice? Sadie, you are the first florist to dare to put a flower into a vase that is not one of Albert's damned black tulips in the last year. I told my mother. She was like, «I've got to meet this girl!» [10, с. 225].

Зазвичай, непряма форма компліменту є успішнішою і дієвішою, і, як правило, імпує адресату.

З наведеного вище, можна підсумувати, що на сучасному етапі розвитку комунікативно зорієнтованої лінгвістики проблема мовленнєвого спілкування посідає досить вагоме місце. Спілкування людей відбувається у межах комунікативного акту, що, у свою чергу, відіграє важливу соціальну роль. Нами було досліджено та на прикладах українською та англійською мовами показано, що як МА похвали, так і МА компліменту містять в собі компонент оцінки і спрямовані на те, щоби позитивно та об'єктивно оцінити особисті якості, поведінку та досягнення співбесідника. Різні види та форми реалізації даних МА дають змогу якомога ширше та об'єктивніше підкреслити ті чи інші якості та здобутки співбесідника, і цим самим здійснити успішний процес спілкування.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Синтаксис и семантика в синтаксическом описании / Ю.Д. Апресян // Единицы разных уровней строя языка и их взаимодействие. Доклады симпозиума. – М.: Наука, 1969. – С. 302–306.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990. – С. 136–137.
3. Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи : Монографія / Ф.С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 256 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич // Підручник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 344 с.
5. Серль Дж. Р. Классификация иллокутивных актов / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 16: Теория речевых актов. – М. : Прогресс, 1986. – С. 170–195.
6. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения / Н. И. Формановская. – М. : ИКАР, 1988. – 230 с.
7. Austin J. L. How to Do Things with Words / J.L. Austin. – Oxford: Oxford University Press, 1962, 1973. – 329 p.
8. Fraser B. Hedged Performatives / B. Fraser // Syntax and Semantics. – Vol. 3. Speech Acts. – New York etc. : Academic Press, 1975. – P. 187 – 210.
9. Wickham M. The tennis party / Madeleine Wickham. – London : Black Swan, 1996. – 336 p.
10. Williams P. How to be married / Polly Williams. – London : Headline Review, 2010. – 376 p.
11. Grice H. P. Logic and Conversation / H. P. Grice // Syntax and Semantics. – 1975. – Vol. 3. – P. 41–58.

УДК 811.111'37'42:32

Г. Д. Заньковська,

Чернівецький Національний Університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ИНТЕГРАТИВНИЙ ПРЕДМЕТНО-АКЦІОНАЛЬНИЙ ФРЕЙМ КОНЦЕПТУ КОНФЛІКТ

У нашому дослідженні структура концепту КОНФЛІКТ представлена через фреймову модель, в основі якої лежать предметний та акціональний базові фрейми, що демонструють найзагальніші принципи категоризації та організації вербалізованої інформації про конфлікт. Саме ця фреймова модель використана як універсальний інструментарій для структуризації інформації, що стоїть за кожною лексичною одиницею, яка номінує концепт КОНФЛІКТ у політичному дискурсі. Побудова фреймової моделі концепту КОНФЛІКТ сприяє уніфікованому впровадженню знання, схематизації досвіду, асоційованих з аналізованим концептом.

Ключові слова: фреймова модель, предметний, акціональний фрейм.

INTEGRATIVE OBJECTIVE-ACTIONAL FRAME OF THE CONCEPT CONFLICT

The article considers the concept CONFLICT through frame structuring, which is the means of organization of the knowledge about a conflict. Frame is a cognitive model of knowledge representation; it is the structured unit of knowledge that unites various knowledge, information, experience of a person and society on the whole, that are organized around the concept CONFLICT. Frame also contains language knowledge and extralinguistic knowledge about a notion or a stereotype situation.

The frame modeling of the concept is represented by the objective and by the actional frames, which serve as the means of revealing the internal organization of the concept and that demonstrate the most general principles of categorization and organization of the verbalized information about a conflict. This very frame model is used as an universal tool for structuring the information, that stands after every lexical unit that names the concept CONFLICT in political discourse. A frame is a structure that concentrates information in knots (slots) and relational arcs that connect these knots. The aim is to distinguish key slots of the frame structure and to define the verbal filling of the slots. Constructing the frame model of the concept CONFLICT assists unified organization of the knowledge, schematization of the experience, associated with an analyzed concept.

Keywords: frame model, objective frame, actional frame.

ИНТЕГРАТИВНИЙ ПРЕДМЕТНО-АКЦИОНАЛЬНИЙ ФРЕЙМ КОНЦЕПТА КОНФЛІКТ

В нашом дослідженні структура концепта КОНФЛІКТ представлена через фреймову модель, в основі котрої лежат предметний та акціональний базові фрейми, котрі демонструють самі общі принципи категоризації та організації вербалізованої інформації о конфлікті. Іменно ця фреймова модель використана в качестве універсального інструментарія для структуризації інформації, котра стоїть за кожною лексичною одиницею, котра іменує концепт КОНФЛІКТ в політичеському дискурсі. Построєння фреймової моделі кон-